

УЛОГАТА НА ИНТЕРНАТА РЕВИЗИЈА ЗА УСПЕШНО МЕНАЏИРАЊЕ СО КОМПАНИИТЕ

д-р Јанка Димитрова,
д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска

Апстракт

Менаџментот на компаниите континуирано е фокусиран кон економично, ефикасно и ефективно работење на компаниите во функција на остварување на најдобри можни финансиски резултати кои ги очекуваат стеикхолдерите. За остварување на поставените цели, еден од организациските сегменти што треба да бидат воспоставени е и секторот за интерна ревизија кој треба да функционира независно и да располага со ресурси (човечки, технички и софтверски) кои ќе овозможат континуирано следење на работењето на компанијата и ќе резултираат со насоки и препораки за надминување на пропусти, грешки и измами доколку се појават.

Интерните и екстерните ревизори имаат бројни сличности и разлики, но во суштина и на едните и на другите целта им е да се откријат недостатоците и грешките во функција на поуспешно работење и вистинско и објективно финансиско известување.

Клучни зборови: *ревизор, економичност, ефикасност, ефективност, менаџер.*

Вовед

Интерната ревизија настанала како резултат на потребите на современите деловни субјекти да воведат сопствен, интерен облик на надзор за контрола и испитување на системот на интерните контроли и оценка на неговата ефикасност, откривање на слабите точки во неговото функционирање и предлагање мерки за елиминирање на појавените слабости.

Како независна и објективна активност за уверување, интерната ревизија е креирана за зголемување на вредноста и за подобрување на финансиската дисциплина на деловните субјекти. Таа им помага на деловните субјекти во постигнување на планираните цели, воведување

систематски дисциплински пристап за вреднување и подобрување на ефективноста на управувањето со ризикот, контролата и процесот на управување.

Ефикасното функционирање на интерната ревизија овозможува зголемување на успешноста во работењето на деловните субјекти и тоа преку подобрување на работењето, подобрување на стопанската и на финансиската дисциплина. Интерната ревизија претставува независна проценка на луѓето, организацијата, системите, процесите и многу други делови од работењето на ентитетот. Неа ја спроведуваат ревизори или сметководители кои се ангажирани од менаџментот и работат во ентитетот, со цел да придонесат за подобрување на функционирањето на горенаведените делови.

Во текот на своето функционирање интерната ревизија треба да ги покрива следниве активности¹:

1. испитување на функционирањето на сметководствениот систем и вградените интерни (сметководствени) контроли;
2. испитување на финансиските и другите податоци за потребата на менаџментот, врз основа на кои се носат клучни деловни одлуки со нивно потполно тестирање;
3. испитување на економичноста, ефикасноста и ефективноста во работењето, како и функционирањето на финансиските контроли;
4. специјални испитувања во компанијата, на посебно барање на менаџментот.

Интерната ревизија не е доволно развиена како екстерната, дури и не и се придава толку големо значење. Но, потребата од нејзина постојана и поинтензивна евалуација не се оспорува. Ставовите сè почесто се менуваат и приспособуваат според развојот на научните и практичните сознанија во поглед на улогата и содржината на интерната ревизија, што не е чудно и случајно бидејќи менаџментот доживува сè поголем подем.

Дефиницијата за основните карактеристики на интерната ревизија би била:

„Интерната ревизија претставува процес на проверка на целокупното деловно работење, спроведен од страна на ревизори ангажирани од менаџментот и најчесто вработени во ентитетот, поради што тие своите извештаи ги доставуваат само до менаџментот со цел да му дадат совети за подобрување на деловното работење“.

1) ASB and PSAAB (Public Sector Accounting and Auditing Board), Handbook update Nov. 1994, Section 5230.

Функционална независност на единицата за интерна ревизија и интерниот ревизор

Одделот за интерна ревизија е под директна надлежност на раководителот на субјектот, а исто така и интерните ревизори кои раководителот ги назначува се под негова надлежност. Но за да придонесат за поефикасно работење на деловниот ентитет, тие треба да бидат функционално независни.

При вршење на активностите, одделот за интерна ревизија обезбедува функционална независност преку:

- негово поставување на највисоко можно организациско ниво во субјектот;
- овластување на раководителот на одделот директно да го известува раководителот на субјектот;
- примена на меѓународните стандарди и Повелбата за интерна ревизија;
- користење на упатства, насоки и принципи за интерна ревизија;
- подготвување на годишен план за интерна ревизија;
- можност за директно известување до Централна внатрешна ревизија кога не се преземени соодветни акции во случај на големи и сериозни нерегуларности и измами.

И интерниот ревизор како поединец треба да обезбеди функционална независност преку:²

- негово назначување како интерен ревизор во одделот согласно со законската регулатива;
- соодветна обука за професионално извршување на активностите поврзани со интерната ревизија;
- примена на меѓународните стандарди и повелбата за интерна ревизија;
- користење на упатства, насоки и принципи за интерна ревизија;
- можност за директно известување до Централна внатрешна ревизија кога раководителот на одделот не презема соодветни мерки во случај на големи и сериозни нерегуларности и измами;
- можност за директно известување до Државниот завод за ревизија во случај на итност или ако Централна внатрешна ревизија не преземе соодветни мерки.

2) „Правилник за основните елементи на упатството за работа, повелбата, годишниот план и програмата за внатрешна ревизија“, Република Македонија, Министерство за финансии, Централна внатрешна ревизија; Скопје, мај 2005.

Улогата на интерната ревизија

Целта на интерната ревизија е да им помогне на членовите на организацијата во ефективното извршување на деловните активности и во утврдувањето на одговорностите. Интерните ревизори имаат значајна улога при проценка на ефективноста на интерните контроли и сметководствениот систем, а менаџментот ги ангажира со цел да помогнат во остварување на целите.

Интерната ревизија претставува брана и рационално сито за во секој момент да се контролира не само кои и какви информации одделни служби му пласираат на менаџментот, туку и кој ги контролира и кои се комуникациските канали за емисија на тие информации. На тој начин, таа дозволува само релевантни и во реално време обликувани податоци да стигнат до менаџментот.

Менаџерите ги утврдуваат целите што сакаат да ги остварат и вредносно ги изразуваат во планови кои може да бидат краткорочни (мастер буџет или годишен план) и долгорочни. Преку планирањето се дефинира и политиката на претпријатието со соодветна стратегија и тактика за остварување на целите. Бидејќи работењето во пазарното стопанство е ризично, менаџментот организира интерна ревизија која ќе помогне во насочување на активностите спрема поставените цели и во предлагањето на евентуални корекции.

Оттука се гледа и потребата од интерна ревизија за менаџментот:

- таа влијае на унапредувањето на точноста и сигурноста на сметководствените и оперативните податоци и информации;
- го утврдува опфатот на придржување кон политиките на претпријатието;
- го заштитува имотот од растурање;
- го минимизира ризикот од измами;
- ја оценува целокупната ефикасност на работењето на претпријатието;
- овозможува откривање и отстранување на неуспешните и неефикасни операции;
- укажува на почитување на законските прописи;
- укажува на примена на интерните акти и упатства.

Поради уникатноста на областите на испитување и оценување – четирите „Е“, менаџментот има потреба од доверлива интерна експертиза. Интерната ревизија, следствено на потребите на менаџментот е обврзана да ја контролира, испитува и оценува:

Ефикасноста (првото Е) – се однесува на мерењето, динамиката и споредувањето со дадените стандарди или достигнувањето во најблиската

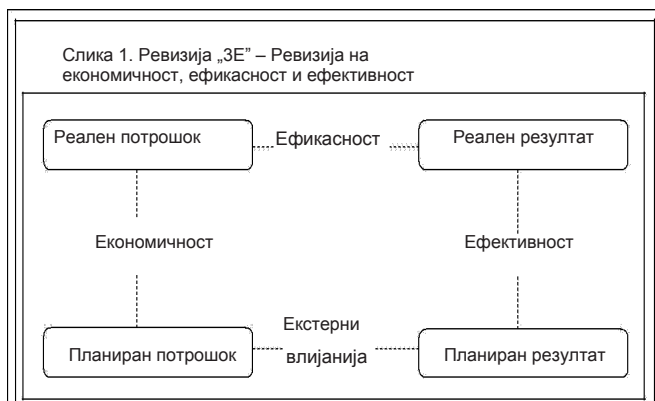
споредлива средина. Параметарот со кој би можела да се мери ефикасноста во работењето на претпријатијата е *профитабилноста во работењето и рентабилноста на вложениот капитал*. Интерната ревизија го контролира, мери, проверува и врз споредбена основа го констатира првото Е и не дозволува до топ менаџментот да стигнат спорни или непроверени информации, што е еден од главните аргументи зошто таа му е потребна на менаџментот.

Ефективноста (второто Е) – се однесува на постигнатите ефекти на секој од факторите на стопанисување и ја обработува ефективноста на секоја од стопанските функции. Поради тоа, таа опфаќа поширок дијапазон на параметри. Примери за области во кои се врши ревидирање се ефектите на: трудот, предмети на трудот, средства за работа, обртни средства, финансирањето и слично.

Економичност (третото Е) – се однесува на економичноста во користењето на факторите на производство и работи поврзани со нив. Еден од предусловите за успешна и континуирана контрола на економичноста е претходно утврдување и усвојување на нормативи и стандарди за потрошокот. Најчеста неекономичност се јавува во потрошокот на работно време и потрошокот на материјали.

Екстерни влијанија (четвртото Е) – се однесува на широк спектар на фактори: пазар, цени, понуда, побарувачка, конкуренција и слично што имаат влијание врз работењето на претпријатието.

Бидејќи овие четири сегменти се доста широки и се користат во различен контекст, нивното значење од аспект на интерната ревизија може да се согледа и од илустративен приказ даден на слика 1.

Слика 1. Ревизија „3Е“ – Ревизија на економичност, ефикасност и ефективноост

Извор: Chambers, Anrew D., Selim, Georges M., Vinten Gerald:
Internal Auditing, Second Edition, Commerce Clearing House,
Inc., Chicago, 1987, p.83.

Друга релација, на која исто така мора да се одлучува за изборот на параметрите за мерење и оценување на најважните ефекти, е она што се однесува на сублимираните ефекти на секоја од стопанските функции.

Со воспоставувањето на ваква интерна ревизија се елиминираат многу несакани појави во управувањето со претпријатијата:³

- повеќе не се допушта затрупување на менаџментот со огромна маса, меѓу кои и непотребни информации од кои често се гушат стратегиските видици на менаџментот;
- строга и рационална селекција на информациите со тежиште на клучните информации;
- се отфрлаат многу информации од претходните периоди, врз основа на кои повеќе не може да се управува, а притоа се инсистира на информации во таканаречено реално време, што служат за корекција на тековното работење;
- интерната ревизија претставува филтер за вистинитоста и актуелната употребливост на информациите;
- се дозволува функционирање на информациските текови, што се упатени кон вистинските, надлежните комуникациски канали и со тоа се спречува каква било забуна во статутарните надлежности на менаџментот;
- на менаџментот радикално му се расчистува и олеснува увидот во интерниот систем на надлежности и одговорности на секој учесник во системот на управување;
- усвоената методологија на интерната ревизија, насочена кон ефикасноста, ефективноста и економичноста на работењето и постојаниот увид на степенот на влијание на екстерните фактори му отвора на менаџментот јасни и прегледни видици за управувањето со тековното работење;
- за секоја од алатките на интерната ревизија му се даваат можности на менаџментот за далеку постабилно и поцелисходно, вградување и дополнување со вистински управувачки стандарди;
- со фаворизирањето на информациите за реалните можности за развој на работењето се поттикнуваат нови и крајно одговорни иницијативи и одговорности на интерната ревизија пред менаџментот.

3) Ацески, Б., Трајкоски, Б.; „Интерна и екстерна ревизија“; Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола, Економски факултет – Прилеп, 2004; стр. 58.

Заклучок

Целта на интерната ревизија е да му помогне на менаџментот во ефективно извршување на деловните активности и во утврдувањето на одговорностите. Интерните ревизори имаат значајна улога при проценка на ефективноста на составот на контролата и сметководствениот систем, а менаџментот ги ангажира заради давање помош при остварување на целите.

Во земјите во транзиција, во кои спаѓа и Република Македонија, законодавството е ориентирано и се занимава претежно со екстерната ревизија. Тоа не е добро, бидејќи интерната ревизија е значајна за претпријатијата и му е потребна на менаџментот кој во таквите земји се уште е во развој. Сепак, развојот на менаџерството најдобро ја покажува, расветлува и диктира потребата од интерна ревизија во функција на ефикасно и успешно работење на претпријатијата.

Интерната ревизија, според овластувањата на врвниот менаџмент, навлегува во сите пори од работењето, но не ги обликува информациите, ниту се грижи за понатамошниот тек на создавање информации. Нејзиното дејствување е многу прецизно определено, решително да се спротивставува на грешките и недоследностите. Затоа таа обезбедува доверливи информации.

Литература

ASB and PSAAB (Public Sector Accounting and Auditing Board), *Handbook update Nov. 1994, Section 5230.*

Ацески, Б., Трајкоски, Б.; „Интерна и екстерна ревизија“; Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола, Економски факултет – Прилеп, 2004.

Димитрова Ј.: Информативната функција на ревидираните финансиски извештаи при мобилизирање капитал преку емисија на хартии од вредност, докторска дисертација, Економски факултет - Прилеп, 2010 г.

Николовски, П.; „Интерна и екстерна ревизија“; Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола, Економски факултет – Прилеп, 2009, стр. 75.

Правилник за основните елементи на упатството за работа, повелбата, годишниот план и програмата за внатрешна ревизија“; Република Македонија, Министерство за финансии, Централна внатрешна ревизија; Скопје, мај 2005.

Ревизија I; Институт на овластени ревизори на Република Македонија.

Ревизија II; Институт на овластени ревизори на Република Македонија, 2009.